

Memorial Joaquim Mallafrè.

De tribu i de polis.

Memorial Joaquim Mallafrè.

De tribu i de polis.

Un homenatge anual a la traducció literària i a un dels grans intel·lectuals del país.

A iniciativa de la Fundació Privada Reddis: la Fundació Reddis, l'Ajuntament de Reus i el Centre de Lectura de Reus institueixen el **Memorial Joaquim Mallafrè. De tribu i de Polis**, un acte cultural que se celebrarà anualment en el marc del **Dia Internacional de la Traducció**.

El Memorial recordarà la figura del traductor reusenc Joaquim Mallafrè Gavalrà (Reus 1941–2024) i reconeixerà anualment la trajectòria d'un important traductor al català.

L'esdeveniment posarà en valor la traducció com a eina de creació cultural i literària fent perdurar en la memòria col·lectiva la figura de Mallafrè, reconegut per traduccions cabdals, com ***l'Ulisses*, de James Joyce** (entre moltes altres) i per la seva trajectòria docent universitària.

L'activitat al voltant del Memorial consistirà en una conversa anual sobre traducció. Es triarà cada any un traductor o traductora de referència dins l'àmbit de la Cultura Catalana a qui se li lliurarà una litografia numerada creada per l'artista **Teresa Felip Capdevila** que reconeixerà de forma simbòlica i artística els valors que representa la tasca de traducció i el paper discret, però essencial, dels qui fan arribar la literatura més enllà de les fronteres lingüístiques.

El **primer Memorial** reconeix la tasca de **Francesc Parcerisas**, una de les figures més destacades de la traducció literària al català. L'acte tindrà lloc el **30 de setembre a les 19 h** a la **Sala d'Actes del Centre de Lectura de Reus**, coincidint amb el **Dia Internacional de la Traducció**.

L'obsequi commemoratiu del Memorial es tracta d'una **litografia** creada per l'artista **Teresa Felip**, serà lliurada a Parcerisas com a reconeixement a la seva trajectòria. L'esdeveniment inclourà una conversa titulada *“De Pavese a Tolkien passant per Poe”*, entre el traductor **Francesc Parcerisas i Jordi Llavina, escriptor i comunicador**.

Amb aquesta iniciativa, Reus reforça el seu compromís amb la cultura, la llengua i el reconeixement als professionals de la traducció, tot projectant l'obra i el llegat d'un dels seus ciutadans més il·lustres.

BIOGRAFIA

JOAQUIM MALLAFRÈ GAVALDÀ

(1941–2024)

Joaquim Mallafrè Gavalrà es va dedicar a la llengua catalana des de múltiples vessants: com a estudiant, com a docent, com a corrector i redactor, com a escriptor i com a traductor. Va esdevenir una figura clau en la renovació i dignificació de la traducció literària al català durant la segona meitat del segle XX.

Al llarg de la seva trajectòria va traduir obres de diversos segles i autors cabdals com Jonathan Swift, Henry Fielding, Laurence Sterne, Thomas More, Samuel Beckett i, especialment, **James Joyce**, del qual va fer la reconeguda traducció de *l'Ulisses*.

El seu objectiu era oferir versions llegibles en català que respectessin el to, el ritme i l'estil dels originals, buscant sempre l'equilibri entre fidelitat i naturalitat expressiva, el que Mallafrè sintetitzava com: *“De tribu i de polis”*. Considerava que la traducció anava més enllà del diccionari i la gramàtica: calia trobar l'adequació entre els mots i el context, preservar el sentit i l'efecte del text d'origen, i fer que aquest fos plenament entenedor i artísticament vàlid en català. Per això defensava que el traductor havia de fer-se oblidar, per tal que el lector tingués accés directe a l'obra original a través d'una nova veu natural.

Llicenciat i doctor en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona, Mallafrè va ser professor titular de Lingüística Catalana Aplicada a la Universitat Rovira i Virgili. També va impartir cursos, seminaris i conferències a tot Catalunya i en diverses ciutats europees com Delfos, Praga, Salford i Trieste. Va col·laborar amb assiduitat en publicacions especialitzades i mitjans de premsa escrita, compartint reflexions sobre llengua, estil, societat i traducció.

La seva activitat com a traductor literari representa un llegat fonamental per a la cultura catalana. A més de l'*Ulisses*, va fer accessibles al lector català obres fonamentals com Krapp: *Última gravació* o *Dies feliços* de Beckett, *Utopia* de Thomas More, *Joseph Andrews* de Fielding i *Tristram Shandy* de Sterne. El seu mestratge es va completar amb una producció assagística extensa.

L'any 1998 va rebre la Creu de Sant Jordi, en reconeixement de la seva contribució pedagògica i cultural. Entre el 1999 i el 2002 va exercir com a **vicepresident de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans**, del qual era membre numerari des de 1991. També va formar part de la **Comissió Lexicogràfica de l'IEC** i va col·laborar en la redacció de la seva gramàtica normativa.

Fou nomenat **soci d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana** (AELC) i reconegut amb premis de prestigi com el **Premi Nacional de Literatura** (1993), el **Premi Serra d'Or de Traducció** (1982).

A la seva ciutat natal, Reus, on va ser nomenat **Fill Il·lustre** l'any 2022 també va rebre la **Medalla de la Ciutat de Reus**, l'any 2007, en reconeixement d'una trajectòria que va situar la seva obra i la llengua catalana al més alt nivell intel·lectual i literari, i va ser distingit com a **soci d'honor del centre de Lectura** l'any 2012.

Joaquim Mallafrè va representar una manera d'entendre la cultura basada en el rigor, la creativitat, la humilitat i el compromís. El seu pensament i la seva obra continuen avui com una guia per a noves generacions de traductors, filòlegs i lectors exigents.

En paraules d'en Joaquim Mallafrè: *"Traduir és l'intent d'encaixar, amb destresa, art i coneixement, dues realitats culturals. És un acte de lectura màxima: exigeix pensar cada paraula, cada ritme, cada referència, per tal que el lector de la llengua d'arribada pugui llegir amb la mateixa profunditat que l'original. El traductor no substitueix, interpreta. És fidel a una veu que no és seva, però que assumeix. El seu art consisteix a desaparèixer, i és per això que cal reconèixer-lo."*

TASCA DOCENT

Va exercir una àmplia i diversa tasca docent durant més de quatre dècades, combinant la formació secundària, la universitària i la participació en cursos de postgrau i seminaris internacionals.

Va començar com a professor d'anglès a l'Institut Gaudí de Reus el curs 1964–65, on accedí com a catedràtic per oposició el 1981 i hi ocupà càrrecs directius fins al 1989. També va ser professor de català a l'Escola Universitària del Professorat de Tarragona (1973–1975) i, des de 1972, vinculat a la Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona, on a partir de 1989 fou professor titular de Lingüística Catalana Aplicada fins a la seva jubilació el 2010.

Paral·lelament, va impartir cursos i seminaris especialitzats sobre traducció literària i teoria de la llengua a diverses universitats catalanes (URV, UAB, UPF, UdL, UJI, Universitat d'Alacant), i a institucions com l'Institut del Teatre, l'Institut Ramon Llull, la Universitat Catalana d'Estiu (Prada), o l'Institut Superior de Ciències Religioses.

A escala internacional, va ser visiting fellow a la Universitat de Salford (1984), i convidat com a professor i ponent a Trieste, Dublín, Cracòvia, Poznań i São Paulo, entre d'altres.

També va tenir una implicació activa en la formació del professorat de català, tant a través de l'ICE com en cursos d'estiu i tallers organitzats a Mallorca i a Reus. Va coordinar activitats com Sessions de Lingüística Catalana Aplicada i va dirigir seminaris sobre Ulisses, sobre autotraducció, traducció teatral i història de la traducció catalana. La seva tasca docent es va caracteritzar pel rigor acadèmic, la passió per la llengua i l'enfocament transversal entre literatura, estil i context cultural.

Joaquim Mallafrè amb alumnes de l'URV

BIBLIOGRAFIA DESTACADA

Traduccions literàries

(consten els llibres traduïts, no les traduccions en revistes, llibres col·lectius, etc.)

- OSBORNE, John: *Amb la ràbia al cos (Look back in anger)*, Ed. de la Revista del Centre de Lectura, Reus, 1974. Reeditat per l'Institut del Teatre, Eds. del Mall, Barcelona, 1986.
- MORE, Thomas: *Utopia*, (edició trilingüe: llatí, anglès, espanyol), Bosch, Barcelona, 1977. La traducció ha estat reeditada per Ed. Planeta, Barcelona, 1984.
- JOYCE, James: *Ulisses (Ulysses)*, Leteradura, Barcelona, 1981. Segona edició revisada, Proa, Barcelona, 1996.
- FIELDING, Henry: *Tom Jones, MOLU*, Ed. 62, Barcelona, 1984.
- PINTER, Harold: *Qui a casa torna (The Homecoming)*, Institut del Teatre, Eds. del Mall, Barcelona, 1986. *Revisió amb el títol Tornar a casa*, Arola, Tarragona, 2007.
- JOYCE, James: *Dublinesos (Dubliners)*, EDHASA, Barcelona, 1988.
- FIELDING, Henry: *Tom Jones*. Adaptació per a infants de la novel·la del mateix títol. "El fanal de proa", Proa, Barcelona, 1990.
- JOYCE, James: *Giacomo Joyce*, EDHASA, Barcelona, 1992.
- STERNE, Laurence: *Tristram Shandy*, Proa-DIGEC, Barcelona, 1993.
- BECKETT, Samuel: *Obra dramàtica completa I i II* (repartida entre quatre traductors), Institut del Teatre, Barcelona, 1995 i 1996.
- STERNE, Laurence: *Un viatge sentimental*, Destino, Barcelona, 1996.
- HARWOOD, Ronald: *Prendre partit*, Institut del Teatre, Barcelona, 2001.
- KIPLING, Rudyard: *Les aventures de Mowgli, de El llibre de la selva*, Vicens Vives, Barcelona, 2001.
- PINTER, Harold: *Esquetxos i altres peces*, traduccions de Victor Batallé i Joaquim Mallafrè, Institut del Teatre, Barcelona, 2002.
- KIPLING, Rudyard: *Els gossos rojos. L'ankus del rei, de El llibre de la selva*, Vicens Vives, Barcelona, 2004.
- AYCKBOURN, Alan: *Casa i Jardí, 1 Casa*, Arola editor, Tarragona, 2005.
- AYCKBOURN, Alan: *Casa i Jardí, 2 Jardí*, Arola editor, Tarragona, 2005.
- McNAUGHTON, Colin: *L'alegre Roger*, Vicens Vives, Barcelona, 2008.
- D.D.A.A.: *Traces, breu antologia poètica*, URV, Tarragona, 2010.
- STEINBECK, John: *El poni roig*, El cercle de Viena, Barcelona, 2011.
- BOSWELL, James: *Vida del Dr. Johnson*, parcial, inèdita.
- BULWER LYTTON, Edward: *Zanoni*, Adesiara, Martorell, 2017.
- KARIMBEIK, Hossein: *Tres dones (Seh Zan)*, 1984, revisada 2011, Inèdita
- GILBRETH Jr. Frank B. And Ernestine GILBRETH CAREY: *La dotzena a més bon preu*, Adesiara, Martorell, 2020.

BIBLIOGRAFIA DESTACADA

Traduccions teatrals

De Samuel Beckett. Totes incloses a: Teatre complet. Barcelona: Institut del Teatre, 1995–1996. De Joaquim Mallafrè.

Obres incloses:

- *Krapp, última gravació*
- *Dies feliços*
- *Comèdia*
- *Respir*
- *No jo*
- *Un monòleg*
- *Impromptu d'Ohio*
- *Què on*

De Harwood, Ronald. *Prendre partit*. Traducció de Joaquim Mallafrè. Representada per Talleret de Salt a la Sala Villarroel, Barcelona.

Altres publicacions destacades

- Mallafrè, Joaquim. *Llengua de tribu i llengua de polis: Bases d'una traducció literària*. Barcelona: Quaderns Crema, 1991.
- Mallafrè, Joaquim. *De bona llengua, de bon humor*. Barcelona: Columna Edicions, 1994.
- Models de llegua i traducció catalana. Quaderns (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Traducció i d'Interpretació), 2000-01.
- (editor): *II Jornades per a la cooperació en l'estandardització lingüística*, IEC, Barcelona, 2002.
- *Uns i altres. Literatura i traducció*, Reus: Eds. Centre de Lectura 135, URV i Arola, 2016.

FRANCESC PARCERISAS

Francesc Parcerisas és poeta, traductor, assagista, crític literari i professor universitari, és una de les veus més destacades de la literatura catalana contemporània i un dels traductors més influents del país. Està llicenciat en Filosofia per la Universitat de Barcelona, és màster en Traducció Literària per la Universitat d'Essex (Anglaterra) i doctor en Teoria de la Traducció per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

En la seva trajectòria professional ha estat professor i catedràtic de Teoria de la Traducció a la Facultat de Traducció i Interpretació de la UAB, i anteriorment lector d'espanyol a la Universitat de Bristol (Anglaterra). **Va dirigir la Institució de les Lletres Catalanes** entre 1998 i 2004 i ha col·laborat com a crític literari en premsa, revistes especialitzades i editorials.

La seva recerca s'ha centrat en àmbits fonamentals de la traductologia, com l'estètica de la traducció literària, la traducció de referents culturals i metàfores, i la història de la traducció catalana, àrees en què ha esdevingut una veu reconeguda i influent en l'àmbit acadèmic i cultural.

Ha estat guardonat amb diversos premis i reconeixements literaris i de traducció, entre els quals destaquen el **Premi Salvat-Papasseit**, el **Premi Carles Riba**, el **Premi Lletra d'Or**, el **Premi de la Crítica**, el **Premi Cavall Verd-Rafel Jaume de Traducció Poètica** i el **Premi Nacional de Cultura** (2006), que consoliden la seva trajectòria com a figura clau de la literatura i la cultura catalanes.

JORDI LLAVINA I MURGADAS

Escriptor, poeta, periodista i comunicador cultural. Llicenciat en Filologia Catalana, ha treballat com a presentador i col·laborador en diversos mitjans de comunicació com Catalunya Ràdio, TV3 i el diari Ara. Ha publicat nombrosos llibres de poesia, narrativa i assaig, i ha estat guardonat amb premis com el Premi Octubre de Poesia, el Premi de la Crítica Serra d'Or o el Premi Carles Riba. Compromès amb la difusió cultural, és una veu reconeguda en el panorama literari català per la seva capacitat d'anàlisi, divulgació i prescripció.

Contacte de comunicació
Mertixell Lecha i Raquel Revenga
comunicacio@fundacioreddis.org
tel. 615678388